

OPTG-KUVAN TULKINNASTA

Jorma Järnstedt, erikoishammaslääkäri, TAYS

Leukojen ja hampaiston panoraatomografia (optg) kuvausmenetelmänä on vaativa sekä kuvaajalle että tulkitsijalle. Menetelmän kiistattomana etuna on, että yhdellä kuvalla saadaan leukanivelet, leukojen luurakenne, hampaisto, poskiontelot arvioitua ainakin alustavasti. Panoraatomografia ei kuitenkaan ole täysin optimaalinen kaikissa tapauksissa. Menetelmälle on tyypillistä kuvautuvan kerroksen paksuuden aiheuttamat ongelmat erityisesti leukojen etualueilla sekä useat muut kuvattavan asetteluun liittyvät seikat. Kuvaustekniikalle tyypilliset artefaktat on hallittava, samoin kuin kuvassa esiintyvät tyypillisimmät anatomiset artefaktat. Tarpeen vaatiessa jatkotutkimuksina erilaiset kohdekuvat, vaativimmissa tapauksissa esim. Mikro-CT, CT, MRI.

Panoraamakuvaa käytetään perustutkimuksena kaikilla erikoisaloilla arvioitaessa hammas- ja suusairauksia. Päivystystapauksissa; infektioiden, traumoissa ym. sitä käytetään myös peruskartoitukseen. Leukanivelten alueella menetelmän etuna on yksinkertaisuus, lisäksi leukanivelten oireille on usein löydettävissä syitä tai edesauttavia löydöksiä muualtakin suusta. Projektio leukaniveliin on aina vino, eikä täysin luotettava ainoana kuvausmenetelmänä.

Hammasperäisissä infektioiden röntgenlöydökset voivat olla vähäisiä, eivätkä ne välttämättä ole verrattavissa tilanteen vakavuuteen infektion leviämisen mekanismien takia. Löydökset voivat olla selkeitä luun rakenteen muutoksia hampaan juuren kärjen alueella, tai hyvin pieniä muutoksia, joiden tunnistaminen ilman hammaslääketieteellistä näkemystä voi olla hyvin vaikeaa. Toisena merkittävänä infektioporttina ovat hampaiston tukikudoksen tulehdukset eriasteisina. Infektiofokusten kartoitus ja saneeraus on olennainen ja välttämätön osa potilaan hoitoa useissa yleissairauksissa. Tilanteen arvioiminen on radiologille ja kliinikolle erittäin haastavaa.

Poskionteloiden tilanne ei useinkaan ole täysin luotettavasti arvioitavissa panoraatomografiasta. Hammasperäiset poskionteloiden tulehdukset ovat kuitenkin yleisiä, jolloin tilanne on kartoitettava tarkoin.

Leukojen alueella erilaiset kystat ovat yleisiä. Ne voivat olla paitsi tulehdus- myös kehityskystoja. Osa odontogeenisistä tuumoreista on pitkälle kystamaisia, mutta luonteeltaan paikallisesti aggressiivisia sekä helposti uusivia.

Luun rakenteen muutokset leuoissa voivat olla paitsi anatomisia tai hammas- ja suusairauksien aiheuttamia, myös merkkejä yleissairauksista tai syndroomista. Lisäksi radiologisissa tutkimuksissa löydetään luonnollisesti myös pahanlaatuisia kasvaimia, joko primaareja tai metastaaseja.